

TADQIQOTLAR

ILM-FAN

TEKNOLOGIYALAR

ZAMONAVIY ILM-FAN VA INNOVATSIYALAR NAZARIYASI

ILMIY-AMALIY KONFERENSIYA

2025

Google Scholar

zenodo

Andijan, Uzbekistan

+998945668868

<https://innoworld.net>

**« ZAMONAVIY ILM-FAN VA INNOVATSIYALAR NAZARIYASI » NOMLI
ILMIY, MASOFAVIY, ONLAYN KONFERENSIYASI**

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI PREZIDENTINING 2020 YIL 2-MART KUNGI «ILM, MA'RIFAT VA RAQAMLI IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISH YILI»DA AMALGA OSHIRISHGA OID DAVLAT DASTURI TO'G'RIDA»GI FARMONIDA KO'ZDA TUTILGAN VAZIFALARNI IJROSINI TA'MINLASH MAQSADIDA «INNOVATIVE WORLD» MCHJ TOMONIDAN TA'SIS ETILGAN «ORIENTAL JOURNAL ACADEMIC AND MULTIDISCIPLINARY JOURNAL (OJAMR)» ILMIY-USLUBIY JURNALINING (O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI PREZIDENTI ADMINISTRATSIYASI HUZURIDAGI AXBOROT VA OMMAVIY KOMMUNIKASIYALARNI RIVOJLANTIRISH AGENTLIGINING 138572-SONLI GUVOHNOMA HAMDA ISSN 3030-3079) "ZAMONAVIY ILM-FAN VA INNOVATSIYALAR NAZARIYASI" NOMLI ILMIY, MASOFAVIY RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY ONLINE KONFERENSIYASINI E'LON QILADI.

KONFERENSIYA TO'PLAMI ZENODO, OPEN AIRE, OPEN ACCESS VA INTERNET ARCHIVE BAZALARIDA INDEKSLANADI. KONFERENSIYA TO'PLAMIGA DOI RAQAMI BERILADI.

KONFERENSIYA TO'PLAMIGA QUYIDAGI YO'NALISHLAR BO'YICHA MAQOLALAR QABUL QILADI:

1. ANIQ FANLAR
2. TABIIY FANLAR
3. TEXNIKA FANLARI
4. PEDAGOGIKA FANLARI
5. IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLAR
6. TIBBIYOT FANLARI
7. IQTISOD FANLARI
8. QISHLOQ XO'JALIGI FANLARI

ESLATMA! KONFERENSIYA MATERIALLARI TO'PLAMIGA KIRITILGAN MAQOLALARDAGI RAQAMLAR, MA'LUMOTLAR HAQQONIYLIGIGA VA KELTIRILGAN IQTIBOSLAR TO'G'RILIGIGA MUALLIFLAR SHAXSAN JAVOBGARDIRLAR.

YOSHLARNI UMUMINSONIY PRINSIPLAR ASOSIDA TARBIYALASHDA NAVOIY MEROSINING O'RNI

Abduraimov Sherali

Andijon qishloq xo'jaligi va agrotexnologiyalar instituti
Qishloq xo'jaligi huquqi va agroturizm kafedrası assistenti
e-mail:sheraliphd1987@gmail.com

Arapov Mavlonbek

Qishloq xo'jaligi huquqi va agroturizm kafedrası stajyor o'qituvchisi.

Annotatsiya: Ushbu maqolada bugungi kunda yoshlarni insonparvarlik, vatanparvarlik va adolat ruhida tarbiyalashda ma'naviy merosimizni ahamiyati nechog'lik muhim ahamiyat kasb etishi, shaxs sifatida kamol topishida Mir Alisher Navoiy merosi haqida fikr-mulohazalar berilgan. Umuminsoniy qadriyatlar hisoblangan insonparvarlik, vatanparvarlik va adolat tushunchalari yoritib berilgan.

Kalit so'zlar: Navoiy, Navoiy merosi, insonparvarlik, vatanparvarlik, adolat, tinchlik, halollik, futuvvat, shaxs.

Abstract: In this article, opinions are given about the importance of our spiritual heritage in educating young people in the spirit of humanity, patriotism and justice, and the legacy of Mir Alisher Navoi in their personal development. The concepts of humanity, patriotism and justice, which are universal human values, are highlighted.

Key words: Navoi, Navoi's heritage, humanitarianism, patriotism, justice, peace, honesty, futuvvat, person.

Kirish. Xalqimiz azaldan insonparvarlik, vatanparvarlik, adolat, tinchlik, ahil-qo'shnichilik va mehr-oqibatni avaylab-asrab kelmoqda. O'zbekistonda uchinchi renessans hodisasini yuz berishi uchun eng avvalo ushbu an'analarni qayta tiklash, ularga yangi mazmun bag'ishlash, yurtimizda adolat, tinchlik, demokratiya, farovonlik, yuksak madaniyat, so'z va vijdon erkinligi va har bir kishini shaxs sifatida shakllanishi uchun zarur shart-sharoitlar yaratishdir.

Mamlakatimizda amalga oshirilayotgan barcha sohadagi islohotlar mazmun-mohiyati bilan insonni ulug'lashga, uning sha'ni, qadr-qimmatini oshirishga va manfaatlarini himoya qilishga qaratilgani bilan qimmatlidir. Keyingi yillarda mamlakatimizda aholini muhofaza qilishni yanada kuchaytirish, ayniqsa, aholining ijtimoiy himoyaga muhtoj qismi bo'lmish xotin-qizlarni har tomonlama manzilli qo'llab-quvvatlash, muammolarini o'rganib, ularni bartaraf etishga ko'mak berish masalasi dolzarb masalalardan biriga aylandi.

Umuminsoniy fazilatlarning mohiyatini yoshlarga yetkazish, jamiyatimizning ijtimoiy muhofazaga ehtiyoj qismi bo'lmish aziz ayollarimizning e'zozlash har bir soha vakilining diqqat markazida bo'lishi zarur. Inson yuksak fazilatlar va qadriyatlarni egallamasdan, o'zida insonga muhabbat tuyg'usini shakllantirmasdan, adolatli, xulqli, odobli, insonparvar, vatanparvar bo'lmasdan turib yetuk shaxs, komil inson bo'lib yetishuvi mumkin emas.

Asosiy qism. Inson yuksak fazilatlar va qadriyatlarni yoshlarda shakllantirishda bizga Alisher Navoiy merosi bizga juda asqatadi. U xalqqa ish bilan ham, so'z bilan ham, ko'ngil bilan ham foyda keltirish kerakligini aytadi, xalq manfaatini o'ylaydigan, xalqning baxt-saodati uchun kurashadigan kishilarni haqiqiy inson deb biladi.

“Odami ersang demagil odami,

Oniki yo'q xalq g'amidin g'ami” [1.-B.5], - bayti Navoiy ma'naviyati va insonparvarligining markaziy nuqtasi desak, hech yanglishmaymiz. Navoiy butun umri bo'yicha insonparvarlikni, odamiylikni kuylab, uni ulug'lagan. Kishilar g'amida bo'lish, yaxshilik qilish, muruvvat ko'rsatish bu buyuk zot hayotining mazmuni bo'lgan. Uning qabrida mana bu so'zlar bitib qo'yilgan: “Shohi g'aribon”, ya'ni g'ariblar, yolg'izlar, faqirlar shohi.

Navoiy sahovat va muruvvatda benazir inson bo'lgan. O'zining joylardagi yer-suvlari, mol-mulklaridan kelgan daromadlarini to'laligicha xayriya ishlariga sarflagan..

Hazrat Navoiy saxiylikni insonparvarlik va komillikning muhim xislati deb biladi.

Odamiylik insonni inson qiladigan, uni boshqa tirik mavjudotlardan ajratib turadigan nodir fazilatdir. Saxiylik esa odamiylik, insonparvarlikning tarkibiy qismidir. Mutaakkirning ta'biri bilan aytganda:

“Muruvvat barcha bermakdur, yemak yo'q,

Futuvvat barcha qilmoqdur, demak yo'q”[2.-B.393].

Navoiy asarlarida chinakam insonparvar, mard va qahramon yigit sifatida “Farhod va Shirin” dostonidagi Farhod obrazini ko'rsatadi. Ilm-fan bilan bolalikdan qiziqib kelgan Farhodni o'z davridagi barcha hunarlarni o'rganganligi, robotlar sistemasini yovuz kuchlarga qarshi qurol sifatida foydalanishi bugungi kun yoshlariga ham ayni damda amalga oshirishi kerak bo'lgan ishlarini belgilab beradi. Shuningdek, insonparvarlik namunasini arman elida xalq uchun ariq qazigani, bor hunarini ishga solgani lavhalarida ko'ramiz. Ushbu o'rinda Farhod tilidan aytilgan quyidagi so'zlarni yodga olaylik:

“Bu kecha mazlumi sitamkash,
Falak bedodidin bo'lg'on alamkash
Ki vayronlig'larida yuz xalaldur,

Agar qilsam madad voqe' mahaldur.

Hunarni asrabon netkumdir oxir,

Olib tufroqqamu ketkumdur oxir"[1.-B.104].

O'zbek milliy an'analariga ko'ra dardmandlarga malham topish, ojizlar va kambag'allarning ko'nglini ko'tarish, yetimlar va beva ayollarga yordam, rahm-shavqat qilish insoniylik jihatidan burchdir. Shoir bu haqda quyidagi misralarni yozgan:

"Kimki bir ko'ngli buzug'ning xotirin yod aylagay,

Oncha borkim, Ka'ba vayron bo'lsa obod aylagay.

Demakki, bir muhtojning, noiloj, chorasiz qolgan odamning ko'nglini ko'tarish, dardiga malham topish savoblik darajasi jihatidan vayron bo'lgan Ka'bani qayta tiklashdan afzaldir.

Endi vatanparvarlik g'oyasining talqini xususida. Vatanparvarlik insonparvarlik tushunchachi bilan hamohangdir. Milliy mustaqillik halqimizda, ayniqsa o'sib kelayotgan yosh avlodda vatanparvarlik tuyg'ularining tiklanishida muhim ahamiyat kasb etdi.

Shoirlarimiz Vatanni inson hayotining ma'no-mazmunini belgilaydigan qadriyat deb bilgan. Chunonchi, mutafakkir bobomiz Navoiy "Vatan tarkini bir nafas aylama, Yana ranji g'urbat havas aylama" deya nasihat qilgan.

Navoiyni mana bu ruboiysini ham ko'pchilik yoddan biladi:

G'urbatda g'arib shodmon bo'lmas emish,

El anga shafiqu mehribon bo'lmas emish.

Oltin qafas ichra gar qizil gul butsa,

Bulbulga tikondek oshyon bo'lmas emish.

(Ma'nosi: Odam o'zga elda hech xursand hayot kechira olmaydi, u yerdagi begona odamlar mehribonlik, shavqat ko'rsatmaydi. Bulbulga ham oltindan qafas, u sevgan qizil gul bo'lsa ham vatan bo'lolmaydi, ular tikondek sanchiladi.)

Aynan ushbu satrlar g'oyasi "O'zga yurtida shoh bo'lguncha, o'z yurtida gado bo'l" maqoli ma'nosiga ko'ra teng. Yana xuddi shunga o'xshash fikrlarni shoirning "Saddi Iskandariy" dostonida "Kabutar hikoyati" da nasriy tarzda keng bayonida uchratamiz. Bu hikoyada kabutarni podshoh tuzog'iga tushib qolishi, bezatilgan qafasda uzoq vaqt saqlanishi va u yerdan fursat topib, ozodlikka chiqib, ancha olisda qolgan vatani tomon tinmay parvoz qilishi, u yerga yetgach uyasi buzilib ketgan bo'lsa ham harobada yashashni afzal bilganligi hikoya qilinadi.

Vayron bo'lsa ham o'z vataniga sodiq qolish g'oyasi hozirgi kun uchun ham dolzarb masala hisoblanadi. "Odam savdosi" deb atalmish girdobning qurboniga aylangan insonlar soni tobora ko'payib bormoqda. Undan tashqari hozirgi kunda o'zlarining g'arazli va jirkanch niyatlarini amalga oshirish maqsadida yurtimizga har-xil yo'llar bilan kirib kelayotgan, mustaqil

dunyoqarashi shakllanib ulgurmagan yoshlarimizni qalbi va ongini qandaydir zararli va buzg'unchi g'oyalar bilan egallashga harakat qilayotgan yovuz kuchlarga qarshi kurasha olish va o'z yurtini g'animlardan himoya qilish vatanparvar insonlar uddalay oladigan topshiriqdir.

Xulosa. Navoiyning asarlarining yosh avlodni insonparvarlik, vatanparvarlik ruhida tarbiyalashdagi ahamiyati shunda ko'rinadiki, mutafakkirning yaratgan ilmiy merosidan barkamol avlodni tarbiyalash, inson va fuqarolarimizning komillikka intilishida bevosita keng jamoatchilik bilan hamkorlikda foydalanishni maqsadga muvofiq.

Navoiy g'azal, ruboiy va dostonlarida insonparvarlik va vatanparvarlikka oid qarashlarni bayon qilish bilan cheklanib qolmasdan, balki o'zi buyuk insonparvar shoir degan nom qozondi, odamiylikda boshqalarga o'rnak bo'ldi. U doimo oddiy xalq g'am-tashvishiga sherik bo'ldi, ularga homiylik qildi, jamiyat ahamiyatiga molik bo'lgan muammolar ustida bosh qotirdi va ularning yechimini topish yo'llarini izladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

- 1.Navoiy Alisher. HAMSA/ Alisher Navoiy; qisqartirib nashrga tayyorlovchi A. Hojiahmedov; mas'ul muharrir V.Rahmonov. – T.: “Yangi asr avlodi”, 2010. 348 bet.
- 2.Navoiy Alisher.Xazoyin ul-maoniy: to'la asarlar to'plami. J.4.Favoyid ul-kibar. Alisher Navoiy:nashrga tayyorlovchilar: H.Sulaymon, I.Haqqul; mas'ul muharrir: S.Rafiddinov. O'zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi, A.Navoiy nomidagi til va adabiyot instituti. –T.: “G'afur G'ulom nomidagi nashriyot-matbaa ijodiy uyi”, 2011. 400-bet.